

Znano mi je na žalost vrlo dobro, kaj je storila pri vas zloba nekotih članov deželnega zbora, da se ustavi njega delovanje in tako prepreči regulacija vašega v istini neznanega stanja. Znana mi je tudi borba hrvaškega učiteljstva, takisto obljube, ki jim jih je dal i ban, i sabor, i vsi ostali faktorji z enako razkošnostjo. Vse to mi je znano, vse to me spominja dolge in mučne faze, ki jo je moral preiti naš šolski zakon, dokler je končno vendar prišlo do tega, da store vsaj nekaj tudi za učiteljstvo in narodno šolstvo. Ali je naša borba venčana z uspehom? Uspeh ni takšen, kakršen bi moral biti, da bi odgovarjal našemu pričakovanju, vendar pa je uspeh takšen, kakršen je lahko z ozirom na mnoge neprilike v domovini.

Država, ki ima 2,500.000 prebivalcev, ima 400.000.000 državnega dolga; država, ki je imela v nedavni prošlosti 3 vojske in več notranjih nezgod, ki so se morale odstraniti z revolucijo z dne 29. majnika, ta država se je svojim silam primerno oddolžila svojemu učiteljstvu, ki ji mora biti hvaležno, četudi mu ni izpolnila vseh pričakovanj. Nov red, ki je nastopil v državi po 29. majniku, jamči, da popravi — kolikor je to mogoče — grehe in izleči rane zadnjih časov.

Polni želja in istinitega navdušenja, da pomagajo domovini in narodu, a ovirani po nesrečni prošlosti, si prizadevajo ljudje, ki opravljajo važne posle, da postavijo vse na svoje mesto in da rešijo domovino z zavednim in preudarnim delom iz zlih neprilik, ki so jo v zadnjem času spravili vanje. Srbsko učiteljstvo, izkoriščano na razne načine in z raznih strani, je končno dospelo do tega, da je vsaj v nekoliko uzadovoljeno v svojem prizadevanju.

Naše potrpljenje je bilo do skrajnosti izkušano, naše nade so bile do skrajnosti varane. Dovolj je bilo vsega tega. Prišla je doba, da napravijo račune.

* * *

Z željo, da se odzoveta opravičenim zahtevam učiteljstva, a primorana, da neprestano vodita stroge račune o državnih finančnih neprilikah, sta se naša narodna skupščina in minister prosvete, g. Davidović, zedinila, da učiteljstvo zadovoljita čim najbolj mogoče. Tako je skupščina votirala koncem marca t. l. nov zakon o narodnem šolstvu. Ta zakon je dobil najvišjo sankcijo dne 23. aprila (stari kol.), v veljavo pa je stopil dne 3. maja t. l. Od tega dneva ima zakon veljavo v vseh svojih odredbah, izvzete so samo določbe glede plač, ki pridejo v veljavo šele s 1. januarjem 1905. l.

Dasi je moral biti novi zakon izgotovljen z brzo roko, kar se mu tudi ponekod pozna, je vendar boljši, liberalnejši in dovršenejši od vseh svojih prednikov. Zlasti se razlikuje od zakona iz l. 1898., ki je bil v veljavi doslej.

Novi zakon je uvedel v življenje naših šol in našega učiteljstva nekoliko jako važnih novosti, ki jih naj omenim na tem mestu.

Zagotovljena je popolna stalnost učitelja na mestu in v službi, česar prej ni bilo. Tudi zakon iz l. 1882. je sicer do nekoliko zagotavljal stalnost v službi, ker so mogli biti učitelji odpuščeni samo po sklepu glavnega prosvetnega sveta, toda do škandaloznosti so tirali premeščanje učiteljstva, ki bi vendar moralo imeti zaslonbo v tem zakonu, ki je bil sicer še dovolj napreden.

Po zakonu iz l. 1898. je bila osigurana stalnost na mestu, a ne stalnost v službi. Jako lahko so dobili vzroke, da so odpustili iz službe učitelje z 10—20 službenimi leti. Namesto premeščanja po potrebi, ki je bilo po tem zakonu

izključeno, so si našli pomoči z nepravilnim in neutemeljenim upokojevanjem učiteljstva.

Novi zakon določa, da je treba učiteljske službe razpisovati in jih oddajati kompetenčnim potom, kar je bilo posebno potrebno, da se odpravi neprestana protekcija.

Učiteljska mesta so sedaj kategorirana in določen je način, kako se oddajajo.

Dovoljeno je, da se učiteljica omoži po svoji volji. Po zakonu iz l. 1898. pa se je smela poročiti samo z učiteljem, ako je hotela ostati še učiteljica.

Doslej so bili izprašani učiteljski kandidati nastavljeni le za učiteljske pripravnike s 600 dinari (1 dinar = 9.95 $\frac{1}{4}$ K) letne plače. Leta tega službovanja niso računali ne v povišanje ne v penzijo. Po sedanjem zakonu dobivajo 800 dinarjev in se jim računajo leta takoj po praktičnem izpitu v povišanje in penzijo. Maksimalna plača učiteljev je povečana od 2450 din. na 3000 din.

Tudi doklade so sedaj večje in jih dobiva učiteljstvo vsako četrto leto. Po zakonu iz l. 1898. so bile mnogo manjše in so se računale šele po petem letu.

Službena doba do cele penzije je skrčena od 35 na 32 let. Sedaj dobi učitelj po 32. službenem letu celo penzijo 3000 din., po prejšnjem Novakovičevem zakonu pa je dobil šele po 35. letu 2450 din. penzije.

Stanarina je zvišana.

Učitelji se smejo pritožiti proti krivični sodbi nadzornikov.

Po zakonu iz l. 1882. je dobivalo učiteljstvo za 32letno službovanje 54.400 din., po zakonu iz l. 1898. je dobivalo učiteljstvo za 32letno službovanje 48.400 din., po novem zakonu dobiva učiteljstvo za 32letno službovanje 58.050 din.

To so poglavitne določbe novega našega zakona. Še več drugih je, ki so važne za učiteljstvo, šolstvo in prosveto, a danes sem se Vam namenil poročati samo o teh.

Z obljubo, da se še kdaj oglasim, Vas, gospod urednik, in cenjene Vaše kolege bratsko pozdravlja srbski Vaš tovariš

M. V. P.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj ima svoje glavno letno zborovanje dne 10. novembra t. l. ob pol 11. uri popoldne v Konjicah po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Letno poročilo tajnikovo. 4. Letno poročilo blagajnikovo. 5. Volitev novega odbora. 6. Vprašalna skrinjica. 7. Slučajnosti in nasveti. K mnogoštevilni udeležbi vabi vljudno odbor.

Učiteljskega društva za slovenje-bistriški okraj ki zboruje v četrtek, dne 10. novembra t. l. ob navadni uri v Slov. Bistrici. Vzporod: 1. Zapisnik o zadnjem zborovanju. 2. Dopisi in poročila. 3. Predavanja, predlogi in nasveti. 4. Petje. 5. Slučajnosti. K mnogobrojni udeležbi vabi vljudno odbor.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje dne 19. listopada ob eni uri popoldne v Šmarju. Razen običajnih točk je na dnevnem redu: Iz šolske prakse — žreb. K obilni udeležbi vabi vljudno odbor.

Primorsko.

Učiteljsko društvo za sežanski šolski okraj je zborovalo dne 20. vinotoka 1904. v Dutovljah s kaj sijajno udeležbo, tako da se je gospod predsednik v svojem lepem nagovoru čutil dolžnega omeniti, da je — hvala Bogu — v slednjem času zavel med nami nov duh. Bili so namreč pri-

sotni skoro vsi člani, izvzemši deseterice, ki je izostala deloma iz opravičenih vzrokov, deloma tudi iz mlačnosti do društvenih sestankov. Po poročilu g. predsednika in odobrenju zapisnika, ki ga je prečital g. tajnik, je poročal g. nadučitelj Anton Macarolo učiteljskem konviktu jako interesantno in navdušeno; enoglasno sta bila sprejeta poročevalčeva predloga: I. da postane društvo ustanovnik učiteljskega konvikta s prispevkom 200 K v štirih letnih obrokih po 50 kron. Ta prispevek se bo pobiral pri plačevanju članarine s poviškom iste za eno krono tekom tega časa.*) II. Ustanove se kolekte med društveniki in prijatelji učiteljstva. Potem je prečital tajnik načrt ponovne prošnje na c. kr. okrajni šolski svet za povišanje draginjske doklade v minimalnem znesku 100—200 K na vsakega člana učiteljstva. Nato smo slišali veleinteresanten, idealen referat g. nadučitelja Fr. Vendramina: »Ljudski učitelj in kmetijstvo«. V njem je g. referent v jako lepi, zanimivi in obenem humoristiški obliki razvijal lep ideal, kako bi se dalo ljudsko šolstvo gmotno in socialno povzdigniti s poučevanjem kmetijstva tudi med preprostim ljudstvom namesto sedanjih potovalnih kmetijskih učiteljev ter koliko koristnejši bi bil baje na učiteljskih temeljiteji pouk v kmetijstvu nego pouk v muziki, ki učitelju pri sedanjih razmerah malo ali celo nič ne pomaga.**) Obžalovalo se je le, da je to le lep ideal, ki pa bi bil, žal, kakor je referent sam prej pripomnil, izvršljiv šele preko 20 do 30 let. Slednjič smo nabrali izdatno vsoto v podporo za nabavo spomenika velezaslužnemu, ljubeznivemu in nepozabnemu tovarišu, pokojnemu Antonu Koršiču, bivšemu učitelju-voditelju na Stjaku. Sklenili smo obenem, da se izvrši odkritje spomenika že dne 3. novembra t. l. v prisotnosti njegovih zvestih tovarišev in tovarišic. Nato je gospod predsednik zaključil zborovanje, zahvaljuje se vsem udeležencem na blagovoljni udeležbi, posebno pa gospodom poročevalcem na neumornem trudu in blagovoljnih poročilih. Med živahnim in zaupnim razgovarjanjem smo po obedu nabrali lepo vsoto 21 K za učiteljski konvikt v Ljubljani. Šele proti večeru so se zborovalci razšli vsak na svoj dom. Na obrazih pa se jim je čitalo vidno zadovoljstvo, veselje in želja do skorajšnjega enakega sestanka!

Redni občni zbor »Učiteljskega društva za goriški okraj« bo v dvorani »Slovenske Čitalnice« v Gorici dne 3. novembra t. l. ob pol 10. uri zjutraj po sledečem dnevnem redu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Letno poročilo o društvenem delovanju. 3. Poročila o podružničnih delovanjih. 4. Pregled društvenega računa. 5. Volitev treh računskih pregledovalcev. 6. Volitev društvenega odbora. 7. razni nasveti. K mnogobrojni udeležbi vabi odbor.

Književnost in umetnost.

Nova pesmarica. Šolo modernizujejo na vseh koncih in krajih. Preustrojajo predmet za predmetom. Za petje v ljudski šoli pa se ne zmeni skoro nihče. In ravno petje kriči po reformaciji. Za danes bodi omenjeno, da nimamo niti ene poštene šolske pesmarice. »Slavček« že davno ne ustreza več; tudi pretežna večina njegovih pesmic ni za rabo. »Majcen« itak ni uveden povsod, a tudi ta trpi zaradi različnih nedostatkov. V zadnjem času pripravlja g. Anton Kosi, učitelj v Središču na Štajerskem, pesmarico v treh delih, da odpomore vsaj nekoliko žalostnim razmeram glede ljudskošolskega petja. Imel sem priliko pregledati pesmarico v rokopisu. Reči moram, da je sestavljena jako skrbno. Posamezni napevi so ali vzeti naravnost narodu, ali pa se naslanjajo na narodne motive. Le na tak način je mogoče rešiti narodno pesem pozabljivosti in zaježiti pot plitvim in frivolnim kupletom in »gasenhauerjem«, ki se čimdalje bolj hote udomačiti v ljudstvu. Teksti so vzeti iz različnih ljudskošolskih beril, iz Štritarjevih otroških pesemc itd. Lahko se torej naslanja petje na berilo. Kar otroci memorirajo, tudi lahko pojejo. Pesmarica

obseza tekste različne vsebine. Ne ogiblje se strahopetno veseljših, poskočnih pesemc. Ozira se posebno na domoljubje, kar smo le redko našli v drugih pesmaricah. Se celo baladni ton, uglasben dvogovor itd. je v nji. Zadnji del obsega pesmi za razne šolske veselice in slavnostne prilike, in ravno takih pesmi dosedaj ni bilo dobiti nikjer. Omeniti mi menda ni treba, da je pesmarica sestavljena po pravilu: od lažjega k težjemu in po zmožnosti učencev različnih šolskih let. Svoj čas je poslal g. Anton Kosi na vsa šolska vodstva poziv na naročbo nove pesmarice. Pridejal je celo frankovano dopisnico za odgovor. Gospod Anton Kosi rabi namreč gotovo število naročnikov, sicer pesmarice ne more založiti. Do danes pa mu manjka vendar še dokaj naročnikov, da, niti vsa šolska vodstva mu niso odgovorila z že frankovano dopisnico. Gospoda, to je malomarnost! Naročajte pesmarico, da čimprej izide in da čimprej lahko vržemo slabo v stran in se poprimemo novega a dobrega.

E. A.

Menično pravo. S posebnim ozirom na trgovsko poslovanje in na važnejša menična prava večjih držav spisal Anton Kuder, c. kr. sodni avskultant. V Ljubljani 1904. Izdalo in založilo »Slovensko trgovsko društvo Merkur«. Natisnili J. Blasnikovi nasledniki. Str. 166. Cena: za nečlane 2 K 50 h., za člane 1 K 50. — Naša strokovna literatura je še jako siromašna, s Kudrovim »Meničnim pravom« je zamašena velika vrzel. Odkrito pohvalo zasluži ta knjiga zlasti zato, ker je pisana — dejali bi — s pedagoško jasnostjo in umljivostjo, da bo vrlo služila tako v šolske kot v samoučne namene. Knjiga je pisana v jako lepem jeziku, kar napravlja delo posebno simpatično. To je dokaz, da lahko vlada v vsem našem trgovskem poslovanju domača beseda, ki jo je doslej — žal! — preveč izpodirvalo tujstvo, da ni bilo v tem pogledu vedno mogoče govoriti o slovenskem trgovskem stanu. Kudrovo »Menično pravo« napravlja vtisk, da ga je spisal strokovnjak, ki razlaga lastno znanje s poljudno besedo. »Slovensko trgovsko društvo Merkur« si je pridobilo z izdajanjem te knjige odlično zaslug, ki bodi v čast njega resnemu delovanju!

Koledar družbe sv. Cirila in Metoda za navadno leto 1905. Izdalo in založilo vodstvo. Cena 1 K 20 h. V Ljubljani. Tisk »Narodne tiskarne« 1904. Koledarski del je sestavljen natančno in praktično. Vsakteremu bo služil dobro in zanesljivo. V oddelku »Zabavi in pouku« čitamo več jako zanimivih kulturno-zgodovinskih črtic, ki so jih napisali I. Poljšar, Kollar-Vesel, dr. Josip Vošnjak, Podlimbarski, František Stary, Tomo Zupan in Ivan Vrhovnik. Vmes je nasejanih nekoliko pesemc Ivana N. Resmana. — Društveni vestnik dokazuje plodonosno delovanje naše šolske družbe in njenih podružnic, ki se pa nekatere odlikujejo — s popolnim brezdeljem. Slovenci naj marljivo kupujejo ta koledar!

Popotnik ima v 10. števil. to-le vsebino: 1. Požegar: Prosveta. — 2. K. Škapin: O ljudski šoli in materinem jeziku. — 3. V. Pulko: Somatologija v ljudski šoli. — 4. J. Kocbek in M. J. Nerat: Spomini na potovanje v Norimberk. — 5. Ivan Segar: Pedagoški utrinki. — 6. Književno poročilo. — 7. Razgled: Pedagoški paberki. — Kronika. — Na zadnji strani čitamo to-le listnico upravnistva: Cenjene naročnike, ki so še kaj na dolgu, prosimo prav vljudno, naj blagovole svoj dolg čim prej poravnati, drugače smo primorani, jim list ustaviti. V to smo tembolj prisiljeni, ker je malomarnežev toliko, da je obstoj lista v resni nevarnosti, ako se razmere v najkrajšem času ne izpremenijo. Torej prosimo še enkrat prav lepo! — Nadalje se obračamo do vseh onih p. n. naročnikov, ki so premenili svoje bivališče, naj to takoj sporoče upravništvu, da jim redno dopošiljanje lista ne zastane, ker prihajajo mnogokrat posamezne številke nazaj z opomno: der Adressat unbekannt.

Stenski koledar za l. 1905. Založil Jernej Bahovec, trgovec s papirjem v Ljubljani. Cena 40 h, po pošti 5 h več. Narodni trgovec in podpornik »Učiteljskega konvikta«, g. Jernej Bahovec, je izdal lep stenski koledar za leto 1905. Priporočamo ga vsakomur, zlasti še šolskim voditeljem, ki si lahko zapisujejo v to odločenem prostoru opazke za vse leto.

*) To je jako lepo in posnemanja vredno! Vsa čast taki vrli in požrtvovalni stanovski zavednosti! Uredništvo.

**) To je popolnoma res! Mi smo že pisali o odpravi orgljanja na učiteljskih, a — žal — brez uspeha! Uredništvo.